

УДК 004:37

Шевченко Л. С.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД

DOI: 10.14308/ite000628

Інноваційні процеси в освіті виникали в різні історичні періоди і визначали її розвиток. Аналіз теоретичних та експериментальних досліджень показав, що нині у вчителів виникають труднощі в процесі розробки та впровадження інноваційних технологій, виборі найбільш оптимальних педагогічних методів і засобів. Широке поширення інновацій зумовлює зміни в системі підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. Провідним завданням вищої педагогічної освіти є підготовка вчителя, який володіє розвиненими особистісними та професійними якостями, здатного здійснювати інноваційну педагогічну діяльність. Розв'язання цієї стратегічної задачі вимагає організації цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності в умовах системи вищої педагогічної освіти, сприяючи їх професійному та особистісному становленню, формуванню інноваційного потенціалу та інноваційної культури.

У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку підходів до навчання, що орієнтовані на майбутній зміст професійної діяльності. На наш погляд, цим вимогам повною мірою відповідає контекстний підхід, що забезпечує послідовне, неперервне і систематичне формування готовності майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

У статті проаналізовано особливості підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності та визначено можливості застосування контекстного навчання у педагогічних ВНЗ; розглянуто результати опитування починаючих учителів шкіл та професійно-технічних закладів та виділено низку інноваційних форм, методів і технологій для реалізації системи контекстного навчання, що дозволяють поєднати навчальну, квазіпрофесійну і навчально-професійну діяльність, а саме: розробка, наповнення і використання електронних навчальних ресурсів, електронних навчально-методичних комплексів; залучення студентів до самостійної освітньої діяльності засобами Веб-сервісів; виконання індивідуальних і групових проєктів на основі Веб-квестів та Блог-квестів у яких здійснюється інтерактивне навчання у контексті майбутньої професійної діяльності. Наведено приклади їх розроблення і використання в освітньому процесі.

Ключові слова: *контекстне навчання, інноваційна педагогічна діяльність, майбутні учителі, веб-квест.*

Вступ

Наукова проблема. Євроінтеграція України зумовлює необхідність модернізації системи освіти, що передбачає зміну та вдосконалення всіх її компонентів: структури, змісту, технологій, засобів, способів оцінки знань тощо.

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, а також проблема впровадження напрацьованих психологів та педагогів у практику. Результатом інновацій є використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Викладач може виступати автором, дослідником,

користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій та концепцій, оскільки проектування педагогічних технологій – це дослідницька діяльність із питань розробки оптимальних дидактичних умов, що забезпечують максимальну реалізацію творчого потенціалу студентів і продуктивність навчання на основі співставлення традиційних та інноваційних підходів і пошуків їхнього поєднання.

У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку підходів до навчання орієнтованих на майбутній зміст професійної діяльності. На наш погляд, цим вимогам повною мірою відповідає контекстний підхід, що забезпечує послідовне, неперервне і систематичне формування готовності майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Мета дослідження. Проаналізувати можливості застосування контекстного навчання як засобу підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Завдання дослідження.

1. З'ясувати особливості підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності та визначити можливості застосування контекстного навчання у педагогічних ВНЗ.

2. Розглянути результати опитування починаючих учителів шкіл та професійно-технічних закладів.

3. Визначити та обґрунтувати інноваційні форми, методи і технології для реалізації системи контекстного навчання.

Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних (аналіз і синтез філософської, педагогічної, науково-методичної літератури для порівняння, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему) та емпіричних (спостереження, моделювання, тестування, анкетування, опитування, бесіди) **методів дослідження**.

У процесі дослідження освітній процес був спрямований на реалізацію змісту освіти на відповідному рівні і побудований згідно з Галузевими стандартами вищої освіти України з урахуванням **принципів** систематичності й послідовності; міцності та активності знань; науковості; свідомості; доступності; наочності; ґрунтовності, гуманізації навчання; інтерактивності, професійної спрямованості, групової інтеграції, зв'язку теоретичного навчання з практичною діяльністю, орієнтації на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, яка здатна постійно оновлювати свої професійні знання і швидко адаптуватись до змін і розвитку в інноваційних умовах.

Огляд літератури. Сучасна освіта знаходиться на такому рівні розвитку, коли зростає потреба в розробці нових засобів і технологій підготовки вчителів до майбутньої професійної діяльності з урахуванням досягнень педагогічної науки та практики. У дослідженнях останніх десятиліть розглядається визначення структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (В. Курило, В. Паламарчук, І. Підласий, В. Пінчук, М. Поташник, І. Прокопенко, О. Саранов, Н. Юсуфбекова та ін.); дослідження соціокультурних проблем інноваційної діяльності, що акцентують увагу на суб'єктах інноваційних перетворень (К. Роджерс, М. Подимов, М. Поташник, А. Пригожин, Ф. Юсупов та ін.); обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної діяльності в освіті (К. Ангеловські, Л. Буркова, Л. Даниленко, Н. Клокар, Ю. Максимов, А. Найн та ін.); теоретико-методологічних основ підготовки вчителів до інноваційної діяльності (В. Докучаєва, О. Козлова, К. Макагон, Л. Подимова, Т. Поніманська, Р. Скульський).

Розглядаючи формування цілісної, творчої, продуктивно мислячої особистості, вчені виділяють нові підходи до організації та здійснення освітнього процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ), до технологій навчання. Особлива роль у цьому процесі належить проблемному навчанню, що знаходить своє продовження в організації діяльності студентів у контекстному навчанні (А. Вербіцкій, 1991).

Виклад основного матеріалу

Широке поширення інновацій зумовлює зміни в системі підготовки педагогів до майбутньої професійної діяльності. Провідним завданням вищої педагогічної освіти є підготовка вчителів, які володіють розвиненими особистісними та професійними якостями,

здатних здійснювати інноваційну педагогічну діяльність. Розв'язання цього завдання вимагає організації цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності в умовах системи вищої педагогічної освіти, сприяючи їх професійному та особистісному становленню, формуванню інноваційного потенціалу та інноваційної культури.

Нами визначено (Л. Шевченко, 2013, 498), що інноваційна педагогічна діяльність – це складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи. Полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій, має комплексний, багатоплановий характер, поєднує наукові, технологічні та організаційні заходи. Інноваційна діяльність є системним видом діяльності, спрямованим на реалізацію нововведень на основі використання і впровадження нових наукових знань, ідей та підходів.

Опитування починаючих учителів шкіл та професійно-технічних закладів показало, що вони потребують значного часу для того, щоб після завершення навчання адаптуватися до професійної діяльності (55%), до роботи в новому колективі (48%), інколи їм складно використовувати теоретичні знання в практичній діяльності (32%). У них часто виникають труднощі в розробці навчально-методичного забезпечення (68%), впровадженні інноваційних технологій (54%), виборі найбільш оптимальних педагогічних методів і засобів (61%); протиріччя між індивідуальним і особистісним характером навчальної роботи та суспільним колективним характером педагогічної роботи (69%).

Необхідною умовою для оволодіння прийомами педагогічної діяльності є зв'язок знань і досвіду. Практичний досвід набувається у процесі застосування знань і професійних умінь у різноманітних ситуаціях, у більшості випадків відбувається їх інтеграція. Залежно від того, наскільки повно поєднується теоретичне і практичне навчання у педагогічних ВНЗ, залежить рівень підготовки майбутніх учителів.

Основне завдання викладача ВНЗ полягає не стільки в передаванні інформації, скільки в залученні студентів до розв'язання об'єктивних суперечностей, розвитку наукового знання. Безумовно, це сприяє формуванню мислення студентів, стимулює їхню пізнавальну активність. Про що зазначають у своїй дослідженні з проблем: формування мотивації в умовах контекстного навчання (Н. Бакшаєва, 2001); інтеграції емоційного і ділового компонентів навчальної взаємодії студентів у контекстному навчанні (Т. Лененко, 1993); активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців у процесі контекстного навчання (Б. Черкашин, 1998); побудови контекстної моделі професійно спрямованого навчання (О. Григоренко, 2001); вивчення форм і методів контекстного навчання в циклі природничо-наукових дисциплін (О. Ларіонова, 2006); розробки і впровадження технології контекстного навчання студентів-філологів у процесі професійно-педагогічної підготовки в університеті (С. Черніцина, 2003); підготовки педагога на підставі компетентнісного підходу в умовах контекстного навчання (В. Готтінг, 2008)]; підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів (С. Скворцова, Я. Гаєвець, 2013).

Концепцію контекстного навчання було розроблено А. Вербицьким у 1991 році. Навчальний матеріал подавався у вигляді навчальних текстів – знакових систем (звідси «знаково-контекстне» навчання або, спрощено, контекстне навчання) – і, подібно до традиційної освіти, виступав як інформація для засвоєння. «засвоєння абстрактних знань, знакових систем начебто накладено на канву майбутньої професійної діяльності, але, навчаючись, вони (студенти) мають справу не з порціями інформації, а з ситуаціями, в контексті яких закладені і знання, і умови їх застосування» (А. Вербицький, 1999). Таким чином, у контекстному навчанні за допомогою усієї системи форм, методів і засобів навчання (традиційних та нових) послідовно моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності студентів. Знання, уміння, навички подаються не як предмет, на який повинна бути спрямована активність студента, а як засіб вирішення задач майбутньої професійної діяльності (А. Вербицький, 2011]). Інакше кажучи, будь-які знання,

уміння і навички носять не абстрактний, а конкретно-професійний характер, практико-орієнтовану спрямованість.

Важливу роль у здійсненні контекстного навчання відіграє використання проблемного викладу навчального матеріалу. Зазначимо, що найбільш масштабна розробка проблемного навчання розпочалася ще в 70-і роки ХХ століття. М. Скаткін, І. Лернер, В. Оконь, Н. Менчинська, Ю. Бабанський, М. Махмутов, А. Хуторської та інші займалися розробкою тих чи інших аспектів. Застосування проблемних методів навчання у вищій школі дозволяє сформувати не тільки пізнавальні, а й професійні мотиви, інтереси, виховувати системне мислення, створювати цілісне уявлення про професійну діяльність (А. Вербицький, 2011). Таким чином, саме проблемна ситуація допомагає активізувати пізнавальну потребу студентів, дати їм необхідну спрямованість і тим самим викликати особистісний інтерес до майбутньої інноваційної педагогічної діяльності.

Узагальнюючи ідеї різних авторів щодо розуміння сутності проблемної діяльності, ми вважаємо, що її особливість полягає в формуванні високого рівня підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності за рахунок включення у самостійне розв'язання проблем, надання можливості «творити» знання, створювати «інноваційну освітню продукцію».

Проведений аналіз досліджень та власний педагогічний досвід підтвердили, що контекстне навчання є реалізацією динамічної моделі руху підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності від власне навчальної діяльності (лекції, семінари) через квазіпрофесійну (проектне, ігрове, проблемне навчання, моделювання, веб-квести, блог-квести, створення реальних педагогічних ситуацій) і навчально-професійну (практичні та лабораторні заняття, різні види практик, науково-дослідна робота тощо) до власне інноваційної педагогічної діяльності через відтворення реальних професійних ситуацій, що, в свою чергу, передбачає «занурення в інноваційне освітнє середовище» через механізми самопрограмування і самореалізації.

Зважаючи на те, що будь-які моделі навчання утворюють додаткові контексти і мають другорядне значення в системі контекстуальних освітніх просторів, підготовку майбутніх учителів доцільніше здійснювати в цілісній педагогічній системі (в органічному поєднанні навчальної, квазіпрофесійної та навчально-професійної діяльності), а не в окремих її елементах, оскільки орієнтиром кінцевого результату роботи виступає не заздалегідь визначена професіограма вчителя, а високий рівень готовності до інноваційної педагогічної діяльності, сформованість індивідуального педагогічного стилю.

У процесі дослідно-експериментальної роботи нами виділено низку інноваційних технологій, що дозволяють поєднати навчальну, квазіпрофесію і навчально-професійну діяльність.

1) Розробка, наповнення і використання електронних навчальних ресурсів, електронних навчально-методичних комплексів.

Головною метою підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності є формування професійних знань, умінь та навичок мислення, самостійного пошуку та вирішення професійних питань, критичного аналізу умов та прийняття рішень. Розв'язання цих завдань майже не можливе без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Електронні навчальні ресурси, електронні навчально-методичні комплекси розглядають як додаткові навчально-методичні засоби, інтегровані в освітній процес педагогічних ВНЗ із метою збирання, організації, зберігання, обробки, передачі та представлення навчальної й іншого роду інформації, що дозволяють організовувати навчальну та професійну діяльність студентів. До їх специфічних функцій ми відносимо: адаптивність; інтерактивність; візуалізацію навчальної інформації; розвиток інтелектуального потенціалу; системність та структурно-функціональну зв'язаність подання навчального матеріалу; цілісність та неперервність дидактичного циклу навчання.

Експериментально перевірено, що до структури електронних навчально-методичних комплексів доцільно включати: методичні матеріали (анотація, навчальна та робоча

програми); навчальні матеріали (лекції, лабораторні, практичні роботи, семінари, словник, блог викладача, роботи студентів тощо); контроль знань (тести, критерії оцінювання, завдання для самостійної роботи, питання до екзамену тощо); література (основна, додаткова, інтернет-ресурси) (наприклад, http://ito.vspu.net/ENK/2015-2016/vstup_pub/index.html). Усі елементи комплексу взаємозв'язані між собою, мають єдину інформаційну основу і розробляються не тільки відповідно до обраної методики навчання, що зреалізовується з їхньою допомогою, але і в межах єдиної концепції професійної підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Так, наприклад, розробляючи та проводячи різні види контекстних лекцій (проблемна, брейнстормінг, лекція удвох, лекція-візуалізація (презентація), лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-прес-конференція) потрібно враховувати, що вони повинні бути міждисциплінарними, добре підготовленими як з методичної так і з технічної точки, передбачати готовність викладачів і студентів до діалогічної взаємодії.

Для прикладу, розглянемо фрагмент лекції з дисципліни «Методика викладання основ інформаційних технологій», тема «Методика викладання тем «Основи роботи з текстовою інформацією». «Текстовий процесор» (http://ito.vspu.net/ENK/MVOIT/Vidkruta_Para/Preview/page-3.html).

Вид лекції: лекція-брейнстормінг

Дидактичні цілі:

Навчальні: формувати теоретичні знання щодо методики викладання тем «Основи роботи з текстовою інформацією» та «Текстовий процесор» за рівнем стандарту; напрацювати практичні навички розробки дидактичних матеріалів із інформатики; здійснити огляд навчальних програм вивчення предметів «Інформатика» у 2-11 класах та «Інформатика та інформаційні технології» у професійно-технічних навчальних закладах.

Розвиваючі: поглиблювати вміння аналізувати, виділяти головне, порівнювати, будувати аналогії, узагальнювати і систематизувати, доводити і спростовувати, визначати і пояснювати поняття, ставити і розв'язувати проблеми; розширювати комутативні властивості мовлення.

Виховні: розвивати моральні, трудові, етичні, патріотичні та педагогічні якості майбутніх учителів інформаційних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки: «Інформатика», «Педагогіка», «Психологія», «Спеціальна інформатика».

Забезпечувані дисципліни: «Проектування та інформаційні технології в проектній діяльності», «Технологія розробки програмного забезпечення навчального процесу», «Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні загальноосвітніх дисциплін».

Навчально-методичне забезпечення лекції: електронний навчально-методичний комплекс дисципліни «Методика викладання основ інформаційних технологій» (<http://ito.vspu.net/ENK/MVOIT/anotaciya.html>), фрагменти планів-конспектів уроків, відеоуроків, підсумкового контролю з тем «Основи роботи з текстовою інформацією» та «Текстовий процесор».

План лекції:

1. Методичні основи викладання тем «Основи роботи з текстовою інформацією» та «Текстовий процесор».

2. Виконання творчих завдань із запланованими помилками (групова форма роботи).

3. Брейнстормінг «Аналіз загальних аспектів викладання теми «Основи роботи з текстовою інформацією» відповідно до навчальних програм вивчення предмету «Інформатика» у 2-11 класах за академічним, профільним (інформаційно-технологічним) рівнями, рівнем поглибленого вивчення; предмету «Інформатика та інформаційні технології» у професійно-технічних навчальних закладах.

1). Досвід проведення подібних лекцій показує, що рівень сприйняття нового матеріалу зростає на 12%, у майбутніх учителів розвиваються практичні навички,

формуються вміння і навички не тільки із методики викладання окремої теми, а й інших аналогічних тем. І саме основне – навчаючись в інноваційному середовищі майбутні учителі опосередковано готуються до інноваційної педагогічної діяльності.

Отже, електронні навчальні ресурси, електронні навчально-методичні комплекси варто розглядати як цілісну систему, що представляє собою базу знань, що постійно наповнюється та розвивається у певній предметній галузі; включає сукупність дидактичних засобів і методичних матеріалів, інтегрує прикладні програмні педагогічні продукти, бази даних і знань, що забезпечують і підтримують обрану викладачем технологію навчання. Дані ресурси дозволяють викладачам ВНЗ через інформаційну складову зреалізувати цілісну технологію навчання та забезпечують вирішення завдання гарантованого досягнення цілей професійної підготовки майбутніх учителів.

2). Залучення студентів до самостійної освітньої діяльності засобами Веб-сервісів.

Невеликий (за історичними мірками) термін існування Веб-сервісів показав їх затребуваність постійно зростаючим числом користувачів, що стало гарним стимулом для розвитку Веб-орієнтованих концепцій і технологій.

Експериментально визначено, що перевагами застосування Веб-сервісів у контексті майбутньої інноваційної діяльності вчителів є:

- пошук інформації засобами безкоштовних відкритих ресурсів.
- колективна проектна діяльність.
- проведення психологічних тренінгів, рольових та ділових ігор, моделювання професійних ситуацій;
- робота у блогах.

Blog (web log) (мережевий журнал або щоденник подій) – це Веб-сайт, основний зміст якого складають записи, зображення або мультимедіа, що регулярно додаються. За авторським складом блоги можуть бути особистими (наприклад, блог викладача <http://iito123.blogspot.com/>, блог студента <http://hudognijsvit.blogspot.com/>), груповими (наприклад, блог групи <http://vspuimpte.blogspot.com/>) або суспільними (відкритими). Для блогів характерна можливість публікації відгуків (коментарів) відвідувачами.

Робота в блогах сприяє просуванню студентів у світовий інформаційний простір через упровадження в освітній процес інноваційних досягнень педагогічної та науково-технічної думки, ІКТ, може впливати на стимулювання самостійності в навчанні, вміння мислити критично, сприяє підвищенню відповідальності і самодисципліни студентів; посилює мотивацію студентів завдяки використанню розвинутої технічної бази для оформлення своїх постів, певної свободи у пошуках релевантної для них інформації.

Також потрібно зазначити, що ведення і участь у блогах дозволяє студентам не тільки одержувати консультацію, але і навчає оцінювати і аналізувати роботи своїх товаришів, брати участь в обговореннях і дискусіях, що розвиває здатність оцінювати власні роботи, комунікативні вміння та навички; свідчить про досягнення високої інтенсивності колективної навчальної діяльності, набуття нового конструктивного досвіду самоосвітньої навчально-пізнавальної роботи.

При цьому застосовуються Сервіси (технології) Google, що забезпечують колективне використання документів, електронних таблиць і презентацій; спільну роботу в межах групи або всього навчального закладу в режимі реального часу; відкрите опублікування документів; групову роботу і централізоване зберігання пов'язаних між собою документів, веб-вмісту та іншої інформації на одному сайті; розміщення відеофайлів і організації спільного доступу до них тощо.

На нашу думку, освіта засобами веб-сервісів сприяє організації навчання через соціально обумовлений і контекстуально оновлений досвід. Викладачі не можуть як раніше бути просто викладачами, вони повинні постійно навчатися. В галузі Веб-освіти студенти, які навчають викладачів, так само важливі, як і викладачі, які навчають своїх студентів. Але роль і відповідальність викладання на цьому не закінчується. Замість системи освіти, що

готує студентів для певної ролі, освіта Веб 3.0 готує студентів, які стають творцями контенту (content entrepreneurs), для навчання протягом усього життя (lifelong learners).

3). Виконання індивідуальних і групових проектів на основі Веб-квестів та Блог-квестів у яких здійснюється інтерактивне навчання у контексті майбутньої професійної діяльності. Нині є багато педагогічних технологій навчання, що забезпечують самостійну роботу студентів. Необхідність обробки і передачі значних обсягів інформації потребує інтеграції різних педагогічних технологій з ІКТ, використанням Інтернет. У процесі підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності особливе місце займає дослідницька робота студентів, тому заслуговує на увагу інтеграція методу проектів із використанням Інтернету та рольових ігор. Такий вид проектів називають веб-квестом. Якщо веб-квест оброблений у блозі його часто називають блог-квестом (наприклад, <http://romantizm-v-kulturi.blogspot.com/>, <http://chiclafibonachi.blogspot.com/>).

Концепція web-quest була розроблена в США в Університеті Сан-Дієго в середині 90-х років ХХ століття професорами Б. Доджем (1997) і Т. Марчем (1998).

Веб-квест – це довідково-орієнтована діяльність, у якій вся або часткова інформація одержується із ресурсів Інтернету, за необхідності доповнюється відеоконференцією (Б. Додж, 1995-1997).

Веб-квест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернету (Т. Марч, 1998).

На нашу думку, «Веб-квести – це міні-проекти, засновані на пошуку інформації в Інтернеті. Завдяки такому конструктивному підходу до навчання, студенти не тільки підшукують і упорядковують інформацію, одержану з Інтернету, але й скеровують свою діяльність на поставлене перед ними завдання» (Л. Шевченко, 2011, с. 72).

Узагальнення розроблених підходів до організації та будови веб-квестів дозволило нам визначити їх найбільш оптимальну структуру: 1. Вступ; 2. Завдання; 3. Ресурси (посилання); 4. Процес виконання; 5. Оцінювання; 7. Сторінка викладача. Цікавим є досвід розроблення веб-квестів, що окрім перерахованих складових включають методичне забезпечення (програма, календарно-тематичне планування, плани-контекстів уроків тощо). Наприклад, Веб-квест «Об'ємне комп'ютерне моделювання» (http://ito.vspu.net/ENK/2011-2012/TIMTPN/rob_stud_2012/_2013/Nikitin/page-9.html) розроблений студентами для ознайомлення учнів із комп'ютерним об'ємним моделюванням та набуття знань і умінь, необхідних для виконання цифрових об'ємних моделей нескладних виробів під час вивчення предмету «Технології».

Дослідно-експериментальна робота підтвердила, що найкращі результати досягаються, коли студент або група студентів не просто працюють над веб-квестом, а самостійно його розробляють відповідно до певної теми з навчальної програми: формулюють мету та завдання, складають список ролей, інформаційних джерел відповідно до обраної ролі; персональний план пошуку інформації за темою; досліджують інформаційні ресурси; відбирають артефакти; оформлюють звіт у вигляді презентації, публікації, реферату та ін.; обговорюють проблеми; представляють загальні розв'язки завдання; оцінюють виконання завдань відповідно до розроблених критеріїв; формулюють висновки.

Досвід розроблення і використання веб-квестів показав, що викладачі можуть постійно поповнювати та оновлювати навчальні матеріали, а студенти – активізувати власну діяльність, підвищувати інтерес до певної теми, а також розвивати не тільки теоретичні і практичні знання, а й необхідні педагогічні якості особистості – уміння аналізувати та підбирати навчальний матеріал; здібності до управлінської діяльності, прийняття колективних рішень, умінь і навичок, соціальної взаємодії, керівництва і підпорядкування тощо. Значно покращується рівень самостійної роботи, навички роботи з комп'ютером та Інтернет. Робота над веб-квестом формує навички роботи в команді та сприяє формуванню комунікативної та соціокультурної компетентності у майбутніх учителів (М. Кадемія, Л. Шевченко, 2014, с. 65).

Таким чином, веб-квест поєднує в собі ідеї проектного методу та моделювання квазіпрофесійних ситуацій у веб-середовищі, з'єднуючи і комбінуючи різні інформаційні ресурси новими способами. Основою веб-квестів є проектна методика, що орієнтована на інноваційну діяльність майбутніх учителів – індивідуальну, парну, групову, самостійну, котра здійснюється за певний проміжок часу. Цей метод органічно сполучається з груповим підходом до навчання (cooperative learning). Проектна діяльність найбільш ефективна, якщо її вдається пов'язати з програмою дисципліни, значно розширюючи і поглиблюючи знання студентів у процесі роботи над веб-квестом.

Висновки

Особливістю застосування інноваційних педагогічних методик порівняно з традиційним навчанням є занурення студентів у професійне середовище, що забезпечує формування професійно-особистісних якостей, мотиваційної, когнітивної та організаційної готовності до самоосвіти, створення основи для розвитку індивідуального стилю професійної діяльності та сприяє забезпеченню професійної мобільності майбутнього вчителя, його готовності до інноваційної діяльності.

Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності на основі контекстного навчання забезпечується взаємозв'язком всіх основних напрямів (теоретичного, практичного й особистісного) професійної підготовки, системністю у постановці й вирішенні навчальних проблем, моделюванням предметного і соціального змісту професійної діяльності. Зреалізовується через систему принципів контекстного навчання (єдність навчання і виховання, психолого-педагогічне забезпечення особистісного включення студента в навчальну діяльність, проектування і створення предметного і соціального контекстів майбутньої професійної діяльності, спільна продуктивна діяльність викладачів і студентів, діалогічний тип спілкування, актуалізація професійно ціннісних аспектів змісту освіти, професійне позиціонування, формування професійної самосвідомості).

Аналіз результатів опитування починаючих учителів шкіл та професійно-технічних закладів підтвердив, що необхідною умовою переходу від навчальної до професійно-практичної інноваційної педагогічної діяльності є зв'язок знань і досвіду. Практичний досвід набувається у процесі застосування знань і професійних умінь у різноманітних ситуаціях, у більшості випадків відбувається їх інтеграція. Залежно від того, наскільки повно поєднується теоретичне і практичне навчання у педагогічних ВНЗ, залежить рівень підготовки майбутніх учителів.

Серед форм організації навчальної діяльності у педагогічних ВНЗ нами виділено такі, що є реалізацією динамічної моделі руху підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності від навчальної діяльності через квазіпрофесійну і навчально-професійну до власне інноваційної педагогічної діяльності через самопрограмування, самореалізацію та занурення в інноваційне освітнє середовище.

У процесі дослідно-експериментальної роботи виокремлено низку інноваційних технологій, що є специфічними для контекстного навчання, та дозволяють поєднати навчальну, квазіпрофесійну і навчально-професійну діяльність: розробка, наповнення і використання електронних навчальних ресурсів, електронних навчально-методичних комплексів; залучення студентів до самостійної освітньої діяльності засобами веб-сервісів; виконання індивідуальних і групових проектів на основі веб-квестів та блог-квестів у яких здійснюється інтерактивне навчання у контексті майбутньої професійної діяльності.

Потрібно зазначити, що проблема підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності поки що досліджена не достатньо, зокрема, подальших наукових пошуків потребує таке: застосування інновацій як практичного, так і теоретичного рівнів; забезпечення підвищення ефективності та якості освіти і виховання, формування та розвиток інтелектуальної, творчої, компетентної особистості; реформування освіти на рівні: змісту, методики, форм навчальної діяльності, управління вищими навчальними закладами, засобів навчання, послуг; збагачення змісту дисциплін циклу професійної і практичної підготовки

системою понять та теоретичних знань із педагогічної інноватики і розробки відповідного навчально-методичного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : методическое пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
2. Шевченко Л. С. Застосування інноваційних педагогічних методик майбутніми учителями технологій / Л. С. Шевченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. ; редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. - Київ-Вінниця : ТОВ «Планер», 2013. - [вип. 29]. - С. 497-502.
3. Бакшаева Н. А. К проблеме развития социального контекста обучения студентов / Бакшаева Н. А. // Технологии построения систем образования с заданными свойствами: Материалы II Международной научно-практической конференции. Москва, 15-16 сентября 2011 года // Отв. ред. А.А.Вербицкий. - М. : МГГУ им. М. А. Шолохова, 2011. - С. 21-26.
4. Лененко Т. Н. Интеграция эмоционального и делового компонентов учебного взаимодействия студентов в контекстном обучении : автореф. дис. канд. психол. наук. / Лененко Т. Н. // Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов - М., 1993. - 21 с.
5. Черкашин Б. Н. Активизация познавательной деятельности будущих специалистов в процессе контекстного обучения : дисс. канд. пед. наук/ Б. Н. Черкашин. Воронеж, 1998. - 210 с.
6. Григоренко О. А. Контекстная модель профессионально-направленного обучения (на материале иностранного языка в военном вузе): Григоренко О. А. // дисс.. к. пед. н. — М., 2001. — 239 с.
7. Ларионова О. Г. Подготовка учителя математики в условиях контекстного обучения / О. Г. Ларионова // Моск. гос. открытый пед. ун-т им. М.А. Шолохова, Брат. гос. ун-т. — М. : МГОПУ, 2006. — 174 с.
8. Черницына С. А. Технология контекстного обучения студентов-филологов в процессе профессионально-педагогической подготовки в университете : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Черницына Светлана Алексеевна. — Курган, 2000. — 199 с.
9. Готтинг В. В. Подготовка педагога профессионального обучения на основе компетентностного подхода / Готтинг В. В. // Материалы международной научно-практической конференции «Инновации и подготовка научных кадров высшей квалификации в Республике Беларусь и за рубежом» ; под ред. И.В. Войтова. — Минск : ГУ «БелИСА», 2008. — 316 с.
10. Сковрцова С.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів розв'язувати сюжетні математичні задачі: [монографія] / Світлана Олексіївна Сковрцова, Яна Станіславівна Гаєвць. – Харків: «Ранок-НТ», 2013. – 332 с.
11. Вербицкий А. А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение : монография / А. А. Вербицкий. — М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. — 75 с.
12. Вербицкий А. А. Инварианты профессионализма: проблемы формирования : монография / А. А. Вербицкий, М. Д. Ильязова. — М. : Логос, 2011. — 288 с.
13. March T. Web-Quests for Learning. 1998 [Електронний ресурс] / March T. — Режим доступу : <http://www.ozline.com/webquests/intro.html>. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests. 1995-1997. [Електронний ресурс] / Dodge B. — Режим доступу : http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html.
14. Шевченко Л. С. Застосування ВЕБ-квестів для формування пізнавальної активності учнів / Л. С. Шевченко // Педагогіка і психологія професійної освіти // Науково-методичний журнал. — 2011. — № 3. — С. 67-74.
15. Кадемія М. Ю. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності в умовах контекстного підходу / Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. // Zdiór raportów naukowych «KNOWLEDGE SOCIETY» (30.10.2014-31.10.2014) — Warszawa : Wydawca : Sp.z o.o. «Diamond trading tour», 2014. — С. 61-69.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Verbickij, A. A. (1991). Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole: konteksnyj podhod : metodicheskoe posobie. Moskva: Vysshaja shkola.

2. Shevchenko, L. S. (2013). Zastosuvannja innovacijnih pedagogichnih metodik majbutnimi uchiteljami tehnologij. Suchasni informacijni tehnologii ta innovacijni metodiki navchannja u pidgotovci fahivciv : metodologija, teorija, dosvid, problemi : zb. nauk. pr., str. 497-502.
3. Bakshaeva, N. A. (15-16 Sentjabr' 2011 g.). K probleme razvitija social'nogo konteksta obuchenija studentov. Tehnologii postroenija sistem obrazovanija s zadannymi svojstvami: Materialy II Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii., str. 21-26.
4. Lenenko, T. N. (1993). Integracija jemocional'nogo i delovogo komponentov uchebnogo vzaimodejstvija studentov v kontekstnom obuchenii : avtoref. dis. kand. psihol. nauk., (str. 21). Moskva.
5. Cherkashin, B. N. (1998). Aktivizacija poznavatel'noj dejatel'nosti budushhijh specialistov v processe kontekstnogo obuchenija : diss. kand. ped. nauk., (str. 210). Voronezh.
6. Grigorenko, O. A. (2001). Kontekstnaja model' professional'no-napravlennoho obuchenija (na materiale inostrannogo jazyka v voennom vuze) ., (str. 239). Moskva.
7. Larionova, O. G. (2006). Podgotovka uchitelja matematiki v uslovijah kontekstnogo obuchenija. Moskva: MGOPU.
8. Chernicyna, S. A. (2000). Tehnologija kontekstnogo obuchenija studentov-filologov v processe professional'no-pedagogicheskoj podgotovki v universite : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 ., (str. 199). Kurgan.
9. Gotting, V. V. (2008). Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii «Innovacii i podgotovka nauchnyh kadrov vysshej kvalifikacii v Respublike Belarus' i za rubezhom» ; pod red. I.V. Vojtova. Podgotovka pedagoga professional'nogo obuchenija na osnove kompetentnostnogo podhoda, (str. 316). Minsk.
10. Skvorcova, S. O. (2013). Pidgotovka majbutnih uchiteliv pochatkovih klasiv do navchannja molodshih shkoljariv rozv'jazuvati sjuzhetni matematichni zadachi: [monografija]. Harkiv: «Ranok-NT».
11. Verbickij, A. A. (1999). Novaja obrazovatel'naja paradigma i kontekstnoe obuchenie : monografija. (str. 75). Moskva: Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov.
12. Verbickij A. A. Invarianty professionalizma: problemy formirovanija : monografija / A. A. Verbickij, M. D. Il'jazova. — M. : Logos, 2011. — 288 s.
13. March T. Web-Quests for Learning. (b.d.). Retrieved from [www.ozline.com/: http://www.ozline.com/webquests/intro.html](http://www.ozline.com/webquests/intro.html).
14. Shevchenko, L. S. (2011). Zastosuvannja VEB-kvestiv dlja formuvannja piznaval'noï aktivnosti uchniv. Naukovo-metodichnij zhurnal, 67-74.
15. Kademija, M. Ju., & Shevchenko, L. S. (2014). Pidgotovka majbutnih uchiteliv do innovacijnoï pedagogichnoï dijalnosti v umovah kontekstnogo pidhodu. Zdiór raportów naukowych «KNOWLEDGE SOCIETY» (30.10.2014-31.10.2014) , str. 61-69.
Стаття надійшла до редакції 01.03.17

Lyudmila Shevchenko

Vinnycia State Pedagogical University named after Mikhail Kotsubynskiy, Vinnycia, Ukraine

FUTURE TEACHERS TRAINING TO INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY: CONTEXT APPROACH

The innovative processes in education arose in different historical periods and determined its development. The analysis of theoretical and experimental studies showed that now the teachers have difficulty in developing and implementing innovative technologies, choosing the most appropriate pedagogical methods and assets. The widespread innovations lead to changes in future teachers' training to the professional activity. The leading objective of higher pedagogical education is to train teacher who has the developed personal and professional skills, able to perform innovative teaching activity. The achievement of this strategic objective requires the organization of targeted training of future teachers to innovative pedagogical activity in terms of higher education system, promoting their professional and personal growth, the formation of innovative capacity and innovative culture.

In this regard, there is a need to find approaches to education that are focused on the future content of professional activity. In our opinion, these requirements fully meet the contextual

approach that provides consistent, continuous and systematic formation of future teachers' readiness to innovative pedagogical activity.

The this article we analyzed the features of the training of future teachers to innovative pedagogical activity; identified the possibilities of contextual education application in pedagogical institutions; considered the survey results of the beginning teachers of secondary and vocational schools; defined a number of innovative forms, methods and technologies for implementing the contextual education system that allow combining educational, quasi professional and educational-professional activity, such as: design and usage of electronic educational resources, electronic teaching methods; engaging students into self-educational activity by means of Web services; fulfillment of individual and group projects based on Web and Blog-quests in which the online learning in the context of future professional activity takes place. Examples of their development and usage in educational process are shown.

Keywords: contextual education, innovative pedagogical activity, future teachers, web quest.

Шевченко Л. С.

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, Украина

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИННОВАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: КОНТЕКСТНЫЙ ПОДХОД

Инновационные процессы в образовании возникали в разные исторические периоды и определяли ее развитие. Анализ теоретических и экспериментальных исследований показал, что в настоящее время у учителей возникают трудности в процессе разработки и внедрения инновационных технологий, выборе наиболее оптимальных педагогических методов и средств. Широкое распространение инноваций приводит к изменению в системе подготовки будущих педагогов к профессиональной деятельности. Ведущей задачей высшего педагогического образования является подготовка учителя, который обладает развитыми личностными и профессиональными качествами, способного осуществлять инновационную педагогическую деятельность. Решение этой стратегической задачи требует организации целенаправленной подготовки будущих учителей к инновационной педагогической деятельности в условиях системы высшего педагогического образования, способствуя их профессиональному и личностному становлению, формированию инновационного потенциала и инновационной культуры.

В связи с этим возникает необходимость поиска подходов к обучению, ориентированные на будущее содержание профессиональной деятельности. На наш взгляд, этим требованиям в полной мере отвечает контекстный подход, обеспечивающий последовательное, непрерывное и систематическое формирование готовности будущих учителей к инновационной педагогической деятельности.

В статье проанализированы особенности подготовки будущих учителей к инновационной педагогической деятельности и определены возможности применения контекстного обучения в педагогических вузах; рассмотрены результаты опроса начинающих учителей школ и профессионально-технических заведений и выделен ряд инновационных форм, методов и технологий для реализации системы контекстного обучения, позволяющие совместить учебную, квазипрофесину и учебно-профессиональной деятельности, а именно: разработка, наполнение и использование электронных учебных ресурсов, электронных учебно-методических комплексов; привлечение студентов к самостоятельной образовательной деятельности средствами Веб-сервисов; выполнение индивидуальных и групповых проектов на основе Веб-квестов и Блог-квестов в которых осуществляется интерактивное обучение в контексте будущей профессиональной деятельности. Приведены примеры их разработки и использования в образовательном процессе.

Ключевые слова: контекстное обучение, инновационная педагогическая деятельность, будущие учителя, веб-квест.